

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAHE  
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV



**Obor: Medzinárodný obchod**

BAKALÁRSKA PRÁCA

**Význam poľnohospodárstva pre súčasnú francúzsku ekonomiku**

Autor: Michal Roháč

Vedúci práce: Ing. Zuzana Stuchlíková

Prehlásenie:

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému „Význam poľnohospodárstva pre súčasnú francúzsku ekonomiku“ vypracoval samostatne a vyznačil všetky citácie z prameňov.

V Prahe dňa .....

.....

*podpis študenta*

# OBSAH

<b>ZOZNAM SKRATIEK POUŽITÝCH V TEXTE.....</b>	<b>4</b>
<b>ÚVOD .....</b>	<b>5</b>
<b>1. VÝVOJ A ŠPECIFIKÁ FRANCÚZSKEHO POĽNOHOSPODÁRSTVA .....</b>	<b>6</b>
1.1. ZMENY V ŠTRUKTÚRE POĽNOHOSPODÁRSKÝCH JEDNOTIEK .....	6
1.2. VYUŽITIE ÚZEMIA PRE POĽNOHOSPODÁRSTVO .....	8
1.3. POROVNANIE FRANCÚZSKEHO POĽNOHOSPODÁRSTVA S OSTATNÝMI SEKTORMI .....	9
1.3. ZAHRANIČNÝ OBCHOD V JEDNOTLIVÝCH ODVETVIACH HOSPODÁRSTVA.....	10
1.4. STRATA ZAHRANIČNÝCH TRHOV S POĽNOHOSPODÁRSKÝMI A PRIEMYSELNÝMI PRODUKTMI .....	12
<b>2. POSTOJ FRANCÚZSKA K SPOLOČNEJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKE EURÓPSKEJ ÚNIE.....</b>	<b>14</b>
2.1. VZNIK A VÝVOJ SPOLOČNEJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKY .....	14
2.1.1. <i>Hlavné princípy spoločnej poľnohospodárskej politiky</i> .....	15
2.1.2 <i>Rozpory pri riešení budúceho vývoja Spoločnej poľnohospodárskej politiky</i> .....	16
2.1.3 <i>Vývoj v 80. rokoch 20. storočia</i> .....	18
2.1.4 <i>Reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky</i> .....	19
2.2 POSTOJ FRANCÚZSKA K SPOLOČNEJ POĽNOHOSPODÁRSKEJ POLITIKE OD POČIATKU JEJ VZNIKU PO SÚČASNOSŤ.....	24
<b>3. EURÓPSKE A FRANCÚZSKE VINÁRSTVO .....</b>	<b>30</b>
3.1. HISTÓRIA VINÁRSTVA.....	31
3.2. SPOLOČNÁ ORGANIZÁCIA TRHU S VÍNOM V EURÓPSKEJ ÚNII.....	33
3.3. SÚČASNÁ SITUÁCIA FRANCÚZSKEHO VINÁRSTVA .....	35
3.3.1. <i>Pozitíva francúzskeho vinárstva</i> .....	36
3.3.2 <i>Zahraničný obchod s francúzskymi vínami</i> .....	36
3.3.2 <i>Hlavné ciele reformy francúzskeho vinárstva z roku 2006</i> .....	37
<b>ZÁVER.....</b>	<b>40</b>
<b>ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....</b>	<b>42</b>
<b>ZOZNAM GRAFOV A TABULIEK.....</b>	<b>44</b>

## **Zoznam skratiek použitých v texte**

**EAGGF** – *European Agricultural Guidance and Guarantee Fund* - Európsky

poľnohospodársky usmerňovací a záručný fond

**EHS** – Európske hospodárske spoločenstvo

**ES** – Európske spoločenstvo

**EÚ** – *European Union* – Európska Únia

**FNSEA** - *Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles* – Federácia

francúzskych poľnohospodárskych odborárskych organizácií

**GATT** – *General Agreement on Trade and Tariffs* -Všeobecná dohoda o clách a obchode

**INAO** - *Institut National de l'Origine et de la qualité* - Francúzsky inštitút pre kvalitu a pôvod

**OECD** - *Organization for Economic Co-operation and Development* - Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

**PVP** – poľnohospodársky využiteľná pôda

**SPP** – Spoločná poľnohospodárska politika, *Common Agricultural Policy*

**UTA** – *Unité de travail annuel* – Ročná jednotka práce - merná jednotka, ktorá meria objem ľudskej práce vykonanej v rámci jednej poľnohospodárskej jednotky, zodpovedá práci vykonanej jednou osobou pracujúcou na plný úväzok za rok.

**VINIFLOHR** - *Office National Interprofessionnel des Fruits, des Légumes, des Vins et de l'Horticulture* - Interprofesný úrad pre ovocie, zeleninu, víno a záhradníctvo

**WTO** – *World Trade Organization* – Svetová obchodná organizácia

## Úvod

Francúzske poľnohospodárstvo patrí medzi najrozvinutejšie a najproduktívnejšie na svete, čo je dané hlavne geografickou polohou, priaznivými klimatickými podmienkami a historickým vývojom tejto krajiny.

Hlavnými poľnohospodárskymi produktmi, ktoré radia Francúzsko medzi najväčších svetových producentov sú obilniny, olejiny, cukrová trstina, víno, mliečne produkty a živočíšne produkty najmä hovädzie a teľacie mäso.

Poľnohospodárstvo má pre Francúzsku ekonomiku obrovský význam, preto sa vždy snažilo presadzovať svoju protekcionistickú poľnohospodársku politiku nielen na pôde Európskej Únie (EU) ale aj na nadnárodnej úrovni.

**Cieľom tejto bakalárskej práce je priblížiť vývoj a zmeny vo francúzskom poľnohospodárstve za posledných 50 rokov a tiež súčasnú situáciu vo francúzskom vinárstve, jednom z najdôležitejších odvetí francúzskeho poľnohospodárstva.**

Bakalárska práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá časť sa zaoberá základnými charakteristikami ako je štruktúra poľnohospodárskych jednotiek a rozloha pôdy využiteľnej pre poľnohospodárstvo. Ďalej porovnáva ekonomický vývoj v primárnom sektore (poľnohospodárstvo) s vývojom sekundárneho (priemysel) a terciárneho sektoru (služby).

Druhá časť popisuje jednotlivé etapy vývoja Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) a jej základné princípy fungovania. V závere kapitoly približuje postoj Francúzska pri jej formovaní a následných reformách.

Tretia časť je venovaná súčasnému európskemu a francúzskemu vinárstvu a rieši hlavné problémy v tomto významnom odvetví francúzskeho poľnohospodárstva, resp. celej ekonomiky. Ďalej predstavuje návrhy Európskej komisie (EK) na reštrukturalizáciu spoločného trhu s vínom ako aj francúzsky národný program zameraný na zvýšenie konkurencieschopnosti francúzskych vín.

# 1. Vývoj a špecifiká francúzskeho poľnohospodárstva

Francúzske poľnohospodárstvo ma v EU významné postavenie, v objeme produkcie sa radi na prvé miesto a v množstve obrábanej pôdy mu patrí druhá priečka hneď po Poľsku. V priebehu posledných 50. rokov prešlo mnohými reformami, aby sa lepšie prispôbilo požiadavkám farmárov a trhu. Francúzsko bolo vždy silným zástancom protekcionizmu a štátnych intervencií do poľnohospodárstva, čo často brzdilo medzinárodné snahy o liberalizáciu obchodu s poľnohospodárskymi produktmi. Veľkosť tohto sektoru vytvára pre Francúzsko kľúčové postavenie v oblasti rozhodovania o smerovaní nielen európskeho, ale aj celosvetového obchodu s poľnohospodárskymi produktmi. Toto svoje postavenie využilo pri vzniku Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) ako aj pri rokovaní o liberalizácii medzinárodného obchodu, obzvlášť pri jednaniach o Všeobecnej dohode o clách a obchode (General Agreements on Trade and Tariffs, GATT) a neskôr Svetovej obchodnej organizácii (World Trade Organization, WTO).

## 1.1. Zmeny v štruktúre poľnohospodárskych jednotiek

Počet poľnohospodárskych jednotiek<sup>1</sup> sa vo Francúzsku znížil z celkového počtu 2,3 mil. v roku 1955 na 545 tis. v roku 2005.<sup>2</sup> Z celkového počtu je nutné odlišiť tzv. profesionálne jednotky<sup>3</sup> (346 tis. v roku 2005), ktoré zabezpečujú asi 95 % ekonomického potenciálu francúzskeho poľnohospodárstva. V priebehu týchto rokov sa menila aj štruktúra jednotiek. V roku 1955 79 % jednotiek malo menej ako 20 ha poľnohospodársky využívanej plochy (PVP), a len jediná farma prevyšovala 100 ha PVP. V roku 2005 sa podiel jednotiek s plochou prevyšujúcou 100 ha PVP vyšplhal na 16 % (viď graf č.1). Znižovanie počtu malých fariem a postupné zvyšovanie tých veľkých úzko

---

<sup>1</sup> Na európskej úrovni definovaná ako výrobná jednotka, ktorá splňuje 3 kritériá: 1. vyrába poľnohospodárske produkty; 2. jej hospodárenie je nezávislé na iných podnikoch; 3. rozloha poľnohospodárskych plôch musí byť min. 1 ha, alebo 20 árov pri špecializovaných plodinách.

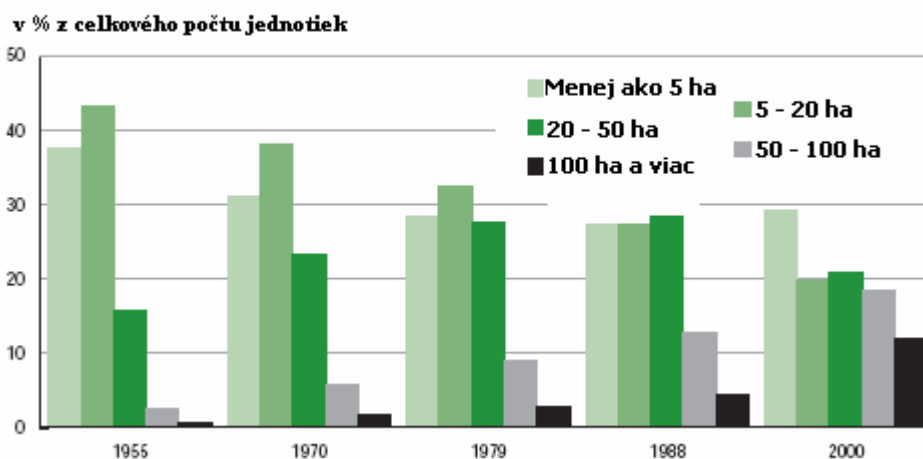
<sup>2</sup> Statut des exploitations agricoles, Insee, Dostupné z: [http://www.insee.fr/fr/ffc/chifcle\\_fiche.asp?ref\\_id=NATnon10208&tab\\_id=641](http://www.insee.fr/fr/ffc/chifcle_fiche.asp?ref_id=NATnon10208&tab_id=641).

<sup>3</sup> Jednotka je profesionálna, pokiaľ je jej ekonomicky význam ekvivalentný k produkcii aspoň 12 ha pšenice a minimálna vykonaná práca zodpovedá aspoň ¼ UTA (viď zoznam skratiek).

súvisí s demografickým a sociologickým vývojom. V roku 1955 bolo poľnohospodársky aktívnych 6,2 mil. osôb, čo predstavovalo 31 % z celkovej zamestnanosti vo Francúzsku. V roku 2000 ich bolo len 1,3 mil. a podiel na zamestnanosti 4,8 % (vid' graf č. 2). Časť mladej generácie začala v súvislosti so zmenami životného štýlu migrovať do urbanizovaných častí krajiny. Starnúce vidiecke obyvateľstvo prenechávalo priestor mladým, ktorí sa rozhodli zostať a s ktorými postupne prišli snahy o zväčšovanie poľnohospodárskych plôch, snahy o zlúčenie jednotiek a následný vznik nových poľnohospodárskych spoločností.

### Graf č.1

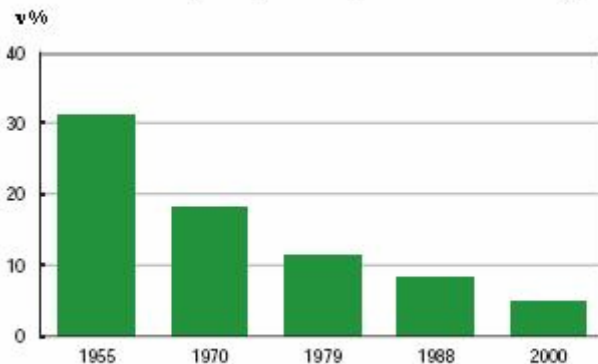
**Usporiadanie poľnohospodárskych jednotiek podľa rozlohy PVP**



Zdroj: SCEES, recensements de l'agriculture

### Graf č.2

**Podiel zamestnaných v poľnohospodárstve na celkovej zamestnanosti**



Zdroj: SCEES a Insee, recensements agricoles et séries de la comptabilité nationale

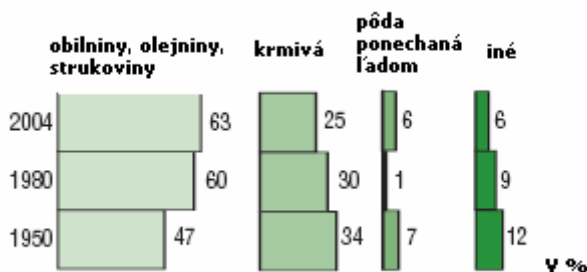
## 1.2. Využitie územia pre poľnohospodárstvo

Ďalším dôležitým ukazovateľom je rozloha plôch dostupných pre poľnohospodárske využitie. V roku 1955 predstavovala poľnohospodársky využiteľná pôda 72 % z celkovej rozlohy Francúzska. V roku 2006 bola jej rozloha 29,5 mil. ha (53 % z celkovej rozlohy Francúzska).<sup>4</sup> Na úkor týchto plôch sa zvýšila rozloha lesov o 7 % (27 % celkovej rozlohy Francúzska), a rozloha urbanizovaných častí a infraštruktúry sa zdvojnásobila (14 % celkovej rozlohy Francúzska).

Najväčšiu plochu, až 60 % obrábanej pôdy zaberajú obilniny, olejniný a strukoviny (viď graf č. 3). Ich rozloha sa postupne zvyšovala až do reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky v roku 1992. Poľnohospodári ktorí mali ročnú produkciu týchto plodín vyššiu ako 92 ton museli ponechať časť pôdy určenej na pestovanie týchto plodín ľadom a následne mali nárok na finančný príspevok z EU.<sup>5</sup> Plochy s plodinami určenými pre kŕmenie zvierat zaznamenali určitý pokles podielu, z 34 % v roku 1955 na 25 % v roku 2004. Permanentne kultúry, ako vinič a ovocné sady v priebehu 80. rokov stratili na rozlohe a to hlavne kvôli tlaku na zníženie produkcie menej kvalitných vín, ktoré každoročne vytvárali obrovské prebytky.

**Graf č.3**

**Podiel jednotlivých plodín na obrabateľných pôdach**



Zdroj: Agreste, statistique agricole annuelle

<sup>4</sup> Utilisation du territoire et des terres arables, Insee, Dostupné z: [http://www.insee.fr/fr/ffc/chifcle\\_fiche.asp?ref\\_id=NATnon10206&tab\\_id=557](http://www.insee.fr/fr/ffc/chifcle_fiche.asp?ref_id=NATnon10206&tab_id=557).

<sup>5</sup> Lagriculture nouveaux défis, L'utilisation du territoire, Insee, s. 264.



### 1.3. Porovnanie francúzskeho poľnohospodárstva s ostatnými sektormi

S postupom času význam poľnohospodárstva v národnej ekonomike Francúzska poklesol. Jeho podiel na celkovom HDP krajiny sa znížil z 5 % v roku 1978 na 2 % v roku 2005. Priemyselný sektor taktiež stratil, z 20 % v 70. rokoch 20. storočia na súčasných 11 %. Naopak sektor služieb si za rovnaké obdobie polepšil o 4 percentuálne body z 22 % na 26 % v roku 2005. Zvýšenie produktivity v poľnohospodárstve postupom času umožnilo realokáciu výrobných faktorov v prospech priemyslu a služieb. Súčasne s ekonomickým vývojom krajiny sa zvyšoval dopyt po priemyselných výrobkoch a službách v neprospech poľnohospodárskych produktov. Dezindustrializácia prebiehajúca od 70. rokov mala za následok zníženie podielu osôb pracujúcich v priemysle z 50 % celkovej zamestnanosti na 21 % v roku 2005.<sup>6</sup> Keďže bol priemysel vystavený väčšiemu tlaku na medzinárodnú liberalizáciu obchodu ako v prípade poľnohospodárskych produktov, musel skôr čeliť konkurencii rozvíjajúcich sa krajín, kde náklady na produkciu nedosahovali úroveň EÚ.

V období rokov 1978 – 2005 sa počet osôb zamestnaných v poľnohospodárstve znižoval v priemere o 2,9 % ročne. Nových poľnohospodárov bolo čoraz menej a tí nestíhali nahradiť osoby odchádzajúce do dôchodku. V priemysle je trend podobný, ale príčiny a rozsah znižovania počtu pracovníkov sú iné. Z dôvodu krízy v rokoch 1991-1994 stratil priemyselný sektor okolo 200 tis. pracovných miest. Vo všeobecnosti môžeme tvrdiť, že pokles pracovných miest v primárnom a sekundárnom sektore bol kompenzovaný vznikom nových pracovných príležitostí v oblasti služieb.<sup>7</sup>

Poľnohospodárstvo je v dlhom období odvetvie, ktoré napriek znižovaniu počtu zamestnaných osôb zaznamenalo najväčšie prírastky v produktivite práce. Reformy z počiatku 60. rokov mali za následok silnú a pokračujúcu koncentráciu poľnohospodárstva. Noví poľnohospodári preberajú statky po tých čo odchádzajú do dôchodku, jednotlivé poľnohospodárske jednotky sa zväčšujú a prebieha rozsiahla špecializácia. Rastlinná a živočíšna výroba v dlhom období narastá, hlavne vďaka

---

<sup>6</sup> Agriculture nouveaux défis, L'agriculture sur trente ans, Insee, s. 47-54.

<sup>7</sup> Agriculture nouveaux défis, L'agriculture sur trente ans, Insee, s. 53-54.

rozvoju priemyselno-poľnohospodárskych strojov a techník (kombajn, hnojivá, pesticídy, krmivá, atď.) a tiež zameraním sa na vysoko výnosné plodiny a dobytok.

### **1.3. Zahraničný obchod v jednotlivých odvetviach hospodárstva**

Po dosiahnutí potravinovej sebestačnosti sa Francúzsko začiatkom 80. rokov stáva čistým exportérom poľnohospodárskych produktov. Prebytok neustále narastal až do roku 1997, kedy dosiahol svoj vrchol a hodnotu 10,2 mld. eur (viď graf č. 4). V roku 2005 tento prebytok predstavoval 7,9 mld. eur a primárny sektor tak prispieval k rovnováhe zahraničného obchodu približne rovnakou mierou ako turizmus.

Dlhodobá orientácia Francúzska na export poľnohospodárskych produktov, ktorý rástol rýchlejšie ako import sa pozitívne prejavila na vývoji bilancie zahraničného obchodu. Je však nutné dodať, že obchod s poľnohospodárskymi produktmi nedosahuje takého objemu ako obchod s priemyselnými produktmi a službami. V roku 1978 predstavoval podiel Francúzska na celosvetovom obchode s poľnohospodárskymi produktmi 12 % a v roku 2005 len 8 %.<sup>8</sup> Spoločná poľnohospodárska politika EU, ktorá sa okrem iného snaží o priblíženie európskych cien k tým svetovým prispela k tomu, že sa vývoz poľnohospodárskych produktov Francúzska za posledných 30 rokov výrazne nezvýšil. Oproti tomu, sa zahraničný obchod s priemyselnými výrobkami a službami Francúzska za rovnaké obdobie zvýšil dvojnásobne. Tu je však na mieste poznamenať, že poľnohospodárstvo nepodliehalo takej veľkej globalizácii ako iné odvetvia. To je podmienené niekoľkými faktormi. Poľnohospodárske produkty sú viazané na určitú oblasť, kde sú vyrábané (pestované) a nie je možné premiestňovať výrobu do oblastí s nižšími nákladmi na produkciu. Globalizácia v oblasti priemyselných produktov je výraznejšia, v podobe priamych zahraničných investícií sa zakladajú zahraničné pobočky veľkých priemyselných podnikov, a tie podnecujú medzinárodné presúvanie jednotlivých medziproduktov (elektronické komponenty, súčiastky a pod.), čím zvyšujú celkovú hodnotu zahraničného obchodu.

Zahraničný obchod s priemyselnými výrobkami naznačuje cyklický charakter v striedaní období kedy bol v deficite alebo prebytku. Tieto výkyvy záviseli na veľkých

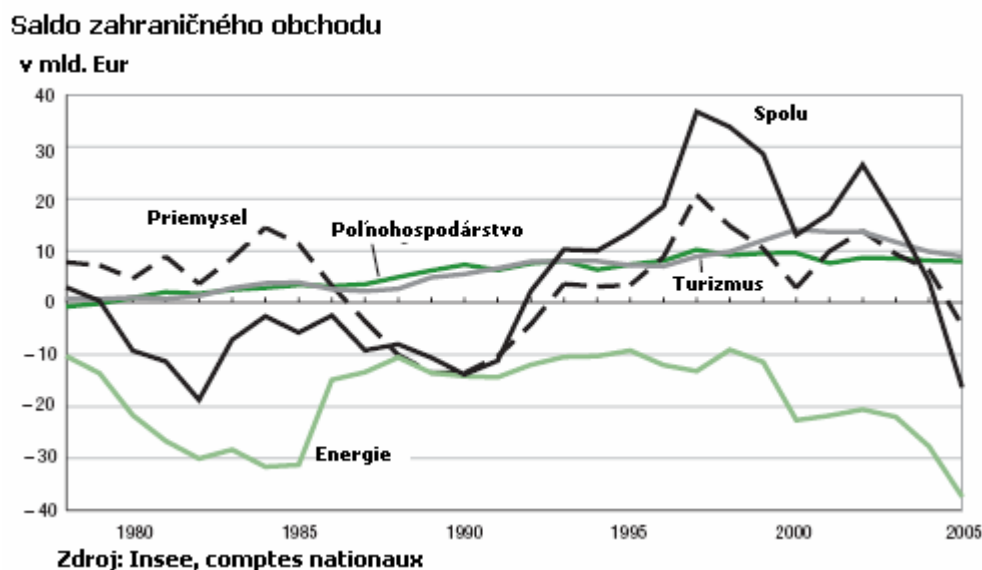
---

<sup>8</sup> Agriculture nouveaux défis, L'agriculture sur trente ans, Insee, s. 60.

exportných kontraktov a na vývoji cien primárnych surovín a menových kurzov. Pokles kurzu amerického dolára v rokoch 1985-1986, devalvácia britskej libry, talianskej líry a španielskej pesety v roku 1992 mali za následok pokles konkurencieschopnosti francúzskych produktov v oblasti vývozu, čo vyvolalo podstatne zvýšenie dovozu zo zahraničia.<sup>9</sup> Posilnenie dolára v roku 2000 naopak zvýšilo ceny importovaných výrobkov, čo malo značný dopad na trh s čiastočne spracovanými výrobkami. Letectvo, chemický, automobilový a letecký priemysel sú odvetvia, ktoré ako prvé začali prispievať k aktívnej bilancii zahraničného obchodu.<sup>10</sup> Naopak, výrobky dennej spotreby, niektoré medziprodukty ako minerály, kovy a odvetvia ako elektronika a energetický priemysel boli trvalejšie v deficite.

Zahraničný obchod s poľnohospodárskymi produktmi v EÚ prebieha prevažne medzi jej jednotlivými členmi. V roku 2000 sa v rámci hraníc EÚ uskutočňovalo až 71 % celkového obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami v EÚ, 62 % obchodu s priemyselnými produktmi a 60 % obchodu so službami.<sup>11</sup>

**Graf č. 4**



<sup>9</sup> Agriculture nouveaux défis, L'agriculture sur trente ans, Insee, s. 58.

<sup>10</sup> Dtto.

<sup>11</sup> Agriculture nouveaux défis, L'agriculture sur trente ans, Insee, s. 60.

## 1.4. Strata zahraničných trhov s poľnohospodárskymi a priemyselnými produktmi

Počas rokov 1998 - 2005 dochádza k spomaleniu zahraničného obchodu s poľnohospodárskymi produktmi (viď tabuľka č.1). Problémy s konjunktúrou v poľnohospodárstve zasiahli najmä export. Kvôli obavám z rozšírenia BSE (choroba šialených kráv) v roku 2000 uvalili najdôležitejší obchodný partneri Francúzska embargo na hovädzie mäso dovážané z tejto krajiny.<sup>12</sup> Začiatkom roku 2001 sa vyskytol ďalší sanitárny problém, tento raz sa jednalo o tzv. slintačku – krívačku. Klimatické podmienky v rokoch 2001 a 2003 neboli veľmi priaznivé, čo malo vplyv na zníženie úrody obilnín.

V tomto období dochádza aj k výraznému zníženiu poľnohospodárskych subvencií, čím sa produkty z tretích krajín stavajú viac konkurencieschopnejšie na vnútornom trhu EÚ ako aj na medzinárodných trhoch. Reforma SPP z roku 1992 a následné jednanie v Uruguajskom kole jednaní o GATT (1994) umožnili väčšie otvorenie trhov s poľnohospodárskymi produktmi a Francúzsko začína strácať svoje postavenie v prospech tretích krajín. Francúzsko sa muselo brániť konkurencii na trhoch, ktoré boli dlhodobo jeho silnou stránkou. Na trhu s obilninami najväčšiu konkurenciu predstavovalo Rusko a Ukrajina, na trhu s hovädzím mäsom a cukrom to bola Brazília, na trhu s hydinou Brazília spolu s Thajskom, na trhu s mliečnymi výrobkami Nový Zéland a Austrália, na trhu s vínom sa objavili nové krajiny ako USA, Austrália, Chile a Južná Afrika.<sup>13</sup>

Pokles podielu na trhu s priemyselnými výrobkami je značne citel'ný už začiatkom 90. rokov 20. storočia. Príčina je však trochu odlišná ako v prípade poľnohospodárskych produktov a tento problém zahŕňa nielen Francúzsko, ale aj krajiny Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (Organization for Economic Cooperation and Development, OECD). V priebehu piatich rokov (1990 - 1995) klesol podiel krajín OECD na svetovom exporte z 80% na 76%.<sup>14</sup> Za týmto poklesom treba

<sup>12</sup> Agriculture nouveaux défis, L'agriculture sur trente ans, Insee, s. 61.

<sup>13</sup> THOMAS, G., Les échanges agroalimentaire de 1992 à 2002, Économie et statistique n° 390, Insee, 2005

<sup>14</sup> GUIHARD, V. : Amélioration de l'excédent mais perte de part globale de marché, Le commerce extérieur industriel de la France 1980-1996 - Points forts, points faibles, marchés lointains et entreprises. Synthèses n° 12-13. Insee, november 1997.

hľadať ekonomicky boom štyroch „ázijských drakov“ (Južná Kórea, Taiwan, Hongkong a Singapur) a tiež vzostup tzv. „ázijských tigrov“ (Indonézia, Malajzia, Thajsko a Filipíny) v druhej vlne.

### Tabuľka č. 1

#### Zahraničný obchod Francúzska

Ročná miera vývoja (v % za rok)	1997/1978	2005/1997	2005/1978
<b>Hodnota EXPORTU</b>			
Poľnohospodárske produkty	8,3	1,3	6,2
Služby a priemyselne výrobky spolu	8,5	4,0	7,1
<b>Hodnota IMPORTU</b>			
Poľnohospodárske produkty	6,0	2,7	5,0
Služby a priemyselne výrobky spolu	8,0	6,1	7,5
<b>Objem EXPORTU</b>			
Poľnohospodárske produkty	6,7	1,2	5,1
Služby a priemyselne výrobky spolu	5,1	4,3	4,8
<b>Objem IMPORTU</b>			
Poľnohospodárske produkty	3,9	2,8	3,6
Služby a priemyselne výrobky spolu	4,3	6,3	4,9

Zdroj: Insee, comptes nationaux

## **2. Postoj Francúzska k Spoločnej poľnohospodárskej politike Európskej únie**

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) ako jedna z najstarších spoločných politík EÚ je jednou z politicky najcitlivejších a najviac diskutovaných oblastí v celej histórii EÚ. Predstavuje najdôležitejšiu ale zároveň aj najdrahšiu politiku EÚ, na ktorú je od postupného vzniku spoločných politík vynakladaných najviac finančných prostriedkov z rozpočtu EÚ a je na ňu vyvíjaná najväčšia legislatívna aktivita. Dôvodom pre vynakladanie tak veľkých nákladov či už finančných alebo transakčných je fakt, že poľnohospodárstvo predstavuje pre väčšinu krajín strategickú oblasť ekonomiky. Poľnohospodárstvo je totiž viac než len pestovanie plodín, má význam pre potravinovú ale aj národnú bezpečnosť krajiny, spája v sebe kultúru a identitu krajiny. Pre Francúzsko ako jednu z krajín so silnou tradíciou a postavením poľnohospodárstva v ekonomike znamenalo prijatie spoločnej politiky v tejto oblasti obmedzenie vlastnej iniciatívy a prenesenie určitých právomoci na nadnárodné orgány. Počas celého vývoja SPP sa Francúzsko stavalo do pozície oponenta reforiem a to z dôvodu odmietavého postoja k liberalizácii obchodu s poľnohospodárskymi produktmi a z dôvodu vlastného záujmu o ochranu domáceho trhu.

### **2.1. Vznik a vývoj Spoločnej poľnohospodárskej politiky**

Prvé snahy o vytvorenie systému spoločnej politiky v tak citlivej oblasti ako je poľnohospodárstvo boli zakotvené už v článku 39 Rímskej zmluve z roku 1957 (teraz článok 33 zmluvy o EÚ), kde si vtedajší členovia Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) stanovili za cieľ:

- stabilizovať trhy s poľnohospodárskymi produktmi,
- zabezpečiť potravinovú sebestačnosť krajiny,
- zaistiť vyššiu životnú úroveň poľnohospodárov, hlavne zvyšovaním ich osobných dôchodkov,
- stabilizovať ceny a zabezpečiť ich primeranosť pre spotrebiteľov,

- zvyšovať produktivitu poľnohospodárskeho sektoru prostredníctvom podpory technologického pokroku a optimálneho využitia výrobných faktorov.<sup>15</sup>

Nástrojom na uskutočnenie týchto cieľov malo byť vytvorenie spoločných inštitúcií trhu pre jednotlivé komodity a vytvorenie jedného alebo viacerých finančných fondov. Časový rámec, ktorý stanovovala táto zmluva, počítal s vytvorením spoločnej poľnohospodárskej politiky do konca roku 1961. Ten sa ale nepodarilo naplniť.

### 2.1.1. Hlavné princípy spoločnej poľnohospodárskej politiky

S ubiehajúcim časom jednaní medzi jednotlivými krajinami zastali na mŕtvom bode. Rada teda 31. decembra 1961 pristúpila k radikálnemu riešeniu a „zastavila hodiny“ kým nebude dosiahnutá dohoda medzi členmi. Dohoda bola nakoniec dosiahnutá 14.1.1962 vďaka ústupkom zo strany Nemecka, ktoré upustilo od plánovaného zavedenia dovozných ciel na poľnohospodárske komodity a zo strany Francúzska, ktoré súhlasilo so zrušením colných obmedzení na priemyselné výrobky.

Dohoda stanovila 3 hlavné princípy fungovania SPP :

- vytvorenie jednotného, spoločne organizovaného a riadeného trhu poľnohospodárskych produktov,
- zvýhodnenie, ochrana a podpora domácich výrobkov a producentov proti zahraničným – tzv. princíp preferencie,
- finančná solidarita členských štátov pri realizácii SPP.<sup>16</sup>

V praxi to predstavovalo hlavne vytvorenie voľného pohybu poľnohospodárskych komodít a spoločnej organizácie trhu pre jednotlivé skupiny poľnohospodárskych produktov. Systém finančnej podpory zaviedol tri kategórie cien:<sup>17</sup>

- 1) *cieľovú cenu*, za ktorú bola daná komodita predávaná na vnútornom trhu ES,
- 2) *intervenčnú cenu*, teda minimálnu garantovanú cenu pre poľnohospodárov,

<sup>15</sup> CIHELKOVÁ E., JAKŠ J. a kol. : Európska integrácia – Európska únia str. 84.

<sup>16</sup> Dtto.

<sup>17</sup> Spoločná poľnohospodárska politika, EUROINFO, Dostupné z: <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=120>

3) *prahovú cenu* určenú vysokými dovoznými clami, za ktorú bolo možné doviest' konkurenčný výrobok z tretích krajín do ES.

V prípade, že cena komodity na trhu klesla pod stanovenú intervenčnú cenu, zaručovalo EHS odkúpenie nespotrebovanej produkcie do intervenčných skladov a neobmedzenú odbytovú záruku. Tento systém záruk priniesol elimináciu rizík, podporil stabilizovanie trhu a zaručenú návratnosť investícií pre poľnohospodárov. Kvôli kurzovým pohybom jednotlivých mien, ktoré spôsobovali problémy s udrжанím jednotných cien na všetkých trhoch EU bolo zavedené poľnohospodárske menové vyrovnanie. Princíp komunitárnej preferencie sa do praxe premietol v podobe dorovnávanía cien poľnohospodárskych komodít z tretích krajín na úroveň orientačnej ceny, čím EU znížila obavy z dovozu lacných komodít zo zahraničia. Princíp komunitárnej preferencie spočíval v zavedení množstevných kvót, intervenčných opatrení a tržných poriadkov vydávaných Komisiou v spolupráci s Radou.

Zavedené vyrovnávacie dávky na podporu vývozu vlastných produktov umožňovali znížiť vysokú cenu európskej komodity na úroveň svetovej ceny. Prijatý princíp finančnej solidarity viedol k založeniu Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho a záručného fondu (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF) v roku 1962. Jeho hlavná úloha spočívala vo vyplácaní vývozných dávok, priamej podpory a vo financovaní výkupu nespotrebovaných komodít do intervenčných skladov, ktorú zabezpečovala Záručná sekcia fondu. Ďalšia úloha spočívala v podpore štrukturálnych reforiem poľnohospodárstva EU vykonávaná Usmerňovacou sekciou fondu. Túto sekciu tvorí štrukturálny fond, ktorý vypláca finančné prostriedky na projekty zamerané na reštrukturalizáciu a modernizáciu vidieckych oblastí.<sup>18</sup>

### **2.1.2 Rozpory pri riešení budúceho vývoja Spoločnej poľnohospodárskej politiky**

Hlavným problémom pri realizácii SPP boli rozpory v názoroch na financovanie politiky, ktoré nakoniec vyústili až do krízy spoločenstva v roku 1965. Riešenie tohto

---

<sup>18</sup> Společná zemědělská politika, EU Office, Česká spořitelna, a. s., Dostupné z : <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/CAP.pdf>.



problému sa stalo zámenkou k riešeniu celkového budúceho smerovania spoločenstva. V roku 1965 vypracovala Európska komisia (EK) plán na financovanie SPP, ktorý počítal so získavaním zdrojov na financovanie z dovozných dávok a ciel uvalených na priemyselné výrobky. Ďalej navrhovala posilnenie právomocí v rozhodovaní o použití rozpočtových prostriedkov pre orgány EHS. Tento návrh sa ale stal neprijateľný pre Francúzsko, Taliansko a Holandsko, ktorý odmietali smerovanie EHS k vytvoreniu nadnárodnej federácie. Do konca 60. rokov prispievali jednotlivé štáty do poľnohospodárskeho fondu a z týchto prostriedkov boli potom financované jednotlivé systémy podpor SPP.

Až v roku 1970 bolo prijaté Nariadenie o vlastných zdrojoch spoločenstva, ktoré stanovilo 3 hlavné zdroje príjmov :

- poľnohospodárske dávky – prémie, prirážky, vyrovnávacie dávky uvalené na dovážané produkty z tretích krajín,
- clá stanovené na základe spoločného colného sadzovníku EÚ v obchode s tretími krajinami,
- príjmy z DPH v členských štátoch, najprv bola stanovená úroveň 1% neskôr po južnom rozšírení sa zvýšila na 1,4 %,
- v roku 1988 bol zavedený štvrtý zdroj príjmov, ktorý predstavoval podiel každého štátu na HDP spoločenstva.<sup>19</sup>

Tieto príjmy slúžili k financovaniu všetkých politík a výdajov, no výdaje na SPP pohlcovali a stále ešte pohlčujú najväčšiu časť príjmov rozpočtu. Len v roku 1980 predstavovali tieto výdaje až 72,3 % celkových výdajov ES. Od 80. rokov je teda vyvíjaná veľká snaha na zníženie tohto podielu a aktivita je smerovaná na postupné reformovanie systému financovania SPP. V roku 1990 dosahoval podiel na celkových

---

<sup>19</sup> Spoločná zemедělská politika EU, Euroskop, Dostupné z : <http://www.euroskop.cz/40457/119172/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/financovani-spolecne-zemedelske-politiky/>.

výdajoch už „len“ 58,4 % a v súčasnej dobe sa podiel znižuje na 43 %.<sup>20</sup> V absolútnych číslach sa ale finančné prostriedky vynakladané na SPP neustále zvyšovali.

### 2.1.3 Vývoj v 80. rokoch 20. storočia<sup>21</sup>

V 80. rokoch priniesli aktivity v rámci SPP navonok veľmi priaznivé výsledky. I napriek tomu, že reštrukturalizácia väčšiny ekonomík Európy viedla k razantnému zníženiu podielu poľnohospodárstva na tvorbe HDP a taktiež k poklesu zamestnanosti v tomto sektore, dosiahlo európske poľnohospodárstvo výrazného zvýšenia produkcie. V produkcii došlo k zefektívneniu a k modernizácii rastlinnej i živočíšnej výroby. Produkcia vykazovala stále vyššie výnosy za účasti menšieho množstva pracovnej sily a umožnila zníženie cien a zvýšenie príjmov poľnohospodárov. Tento výsledok bol dosiahnutý práve kvôli veľmi štedrému podporovaniu poľnohospodárstva. Finančná podpora a zaručenie minimálnych cien pre poľnohospodárov viedli k stabilizácii trhu, k zvýšeniu životnej úrovne a k dosiahnutiu sebestačnosti u hlavných skupín poľnohospodárskych komodít. K zvýšeniu produkcie prispelo aj rozšírenie spoločenstva v roku 1972 o Dánsko, Veľkú Britániu a Írsko, krajiny zamerané na pestovanie poľných plodín a živočíšnu výrobu a o Španielsko a Portugalsko produkujúce južné produkty ako olivy, víno a tabak v roku 1986. Štedrá podpora ale nakoniec priniesla i negatívne dopady a systém SPP začína byť čoraz viac kritizovaný zo všetkých strán. Problém spočíval v tom, že pohodlnosť poľnohospodárov, ktorý vďaka zaručenému odkupovaniu nespotrebovanej produkcie intervenčnými skladmi neboli nútený prispôbovať svoju produkciu dopytu, v dôsledku čoho začali produkovať vysoké prebytky takmer všetkých komodít. U mlieka sa nadprodukcia dostala na tak vysokú úroveň, že bolo ES nútené pristúpiť k zavedeniu množstevných kvót na jeho produkciu a uvaliť zvláštnu daň na poľnohospodárov produkujúcich mlieko nad stanovenú hodnotu. Kvóty boli stanovené podľa individuálnych kritérií pre každého producenta, ktorý bol za prekročenie limitu sám zodpovedný.

---

<sup>20</sup> Dtto.

<sup>21</sup> Spoločná zemедělská politika EU, Euroskop, Dostupné z : <http://www.euroskop.cz/40457/119173/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/spolecna-zemedelska-politika-obeti-vlastniho-uspechu/>.

Ďalšia kritika bola smerovaná proti enormne narastajúcim výdajom rozpočtu SPP, proti pomerne vysokým cenám potravín v krajinách ES a proti neefektívnosti vo využívaní pôdy. To všetko viedlo k potrebe uskutočnenia reforiem SPP.

#### **2.1.4 Reformy spoločnej poľnohospodárskej politiky**

K pôvodným vyššie spomínaným vnútorným tlakom na reformu SPP sa pridali aj medzinárodný tlak zo strany signatárov vtedajšej Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT), ktorým sa signatári zaväzovali k postupnému uvoľňovaniu medzinárodného obchodu s priemyslovým aj poľnohospodárskymi komoditami. Už v roku 1962 v tzv. Dillonovom kole jednaní GATT sa ES zaviazalo k zníženiu ciel na dovoz poľnohospodárskych výrobkov z tretích krajín a vyhovel aj požiadavkám zo strany USA na liberalizáciu obchodu s olejninami.<sup>22</sup>

#### **Uruguajské kolo GATT**

Uruguajské kolo jednaní zahájene v roku 1986 sa konečne zameralo na otázku obchodu s poľnohospodárskymi produktmi, odkladanú vo všetkých predchádzajúcich kolách kvôli citlivosti a význame tohto odvetvia. Pri podpise pôvodnej zmluvy v roku 1948 sa signatári zaviazali liberalizovať obchod s poľnohospodárskymi produktmi, k jeho riešeniu sa ale v žiadnom z kôl v rámci GATT nedostalo. Keďže poľnohospodárstvo predstavuje veľmi citlivú oblasť pre väčšinu ekonomík sveta, názory na rozsah liberalizácie sa líšili. Kritika voči ES bola nasmerovaná proti systému komunitárnej preferencie v rámci SPP, ktorú jednotlivé dohody uzatvorené v rámci jednaní GATT zakazovali. Najväčším kritikom prístupu ES k ochrane svojho vnútorného trhu bolo USA. Dôvodom bol značný pokles podielu USA na svetovom trhu s obilninami, pričom európsky farmári naopak zaznamenali jeho zvýšenie. USA kritizovalo základné princípy SPP, konkrétne podporu vývozu prostredníctvom vyrovnávacích cien, ochranu domácich poľnohospodárov pred dovozom z tretích krajín zavádzaním vysokých ciel a systém garantovania výkupných cien, ktoré boli výrazne vyššie než ceny na svetovom trhu.

---

<sup>22</sup> Spoločná zemědělská politika EU, Euroskop, Dostupné z : <http://www.euroskop.cz/40457/119969/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/vnitri-a-vnejsi-tlaky-na-reformu-szp/>.

Zrušenie alebo obmedzenie týchto prostriedkov ochrany domáceho trhu by viedlo k nepredajnosti európskej produkcie na svetovom trhu a tak akékoľvek námietky zo strany USA ES odmietalo. K dohode oboch strán došlo až podpisom Dohody v Marakeši v roku 1994, ktorá uzavrela kolo Uruguajské jednání GATT a založila Svetovú obchodnú organizáciu.<sup>23</sup>

Podpis tejto dohody výrazne postihol systém SPP. ES ako aj ostatné signatárske krajiny sa zaviazali do roku 2000 znížiť množstvo vývozných podpory o 21 %, zrušiť kľúčové dávky na dovážané produkty a zaviesť fixné clá. Princíp komunitárnej preferencie založený práve na kľúčových dávkach uvažovaných na dovážané produkty z tretích zemí predstavoval v systéme SPP kľúčový prvok ochrany európskeho trhu poľnohospodárskych produktov. Ďalší záväzok sa týkal znižovania domácej podpory poskytovanej poľnohospodárom o 20 %. Tento záväzok donútil Európsku úniu k postupnému znižovaniu subvencií a SPP musela nutne prejsť reformami.<sup>24</sup>

### **MacSharryho reforma z roku 1992<sup>25</sup>**

Prijaté závery z Uruguajského kola jednání GATT, ktoré výrazne postihli používané princípy SPP v EU, nadprodukcia hlavných skupín poľnohospodárskych produktov a enormné výdaje na financovanie SPP prinútili predstaviteľov ES pristúpiť k reformácii SPP.

Cieľom MacSharryho reformy bolo znížiť vysoké finančné výdaje a nadprodukciiu a zvýšiť konkurencieschopnosť európskeho poľnohospodárstva. Reforma plánovala dosiahnuť tieto ciele prostredníctvom znižovania intervenčných cien a obmedzovania produkcie, ponechávaním málo úrodných pôd ľadom, či využívania ornej pôdy k iným účelom. Prvý spomínaný krok, bol zameraný na zníženie výdajov pre SPP. Reforma ale zaviedla aj systém priamych platieb farmárom, ktoré neboli viazané na ich produkcie a mali zamedziť následkom znižovania intervenčných cien. Priame platby okrem toho nepodliehali záväzkom znížiť úroveň finančnej podpory poľnohospodárom

---

<sup>23</sup> Společná zemědělská politika Evropské unie, Businessinfo, Dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/spolecna-zemedelska-politika-evropske/1000521/4234/>.

<sup>24</sup> Společná zemědělská politika EU, Euroskop, Dostupné z : <http://www.euroskop.cz/40457/119969/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/vnitni-a-vnejsi-tlaky-na-reformu-szp/>.

<sup>25</sup> Reformy Společné zemědělské politiky, Dostupné z : <http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>.

prijatých v Uruguajskom kole GATT. Obmedzenie využívania ornej pôdy malo priniesť zníženie nadprodukcie, hlavne u obilia. Reforma sa ďalej dotýkala produkcie hovädzieho mäsa, ktoré spolu s obilím predstavovali najdrahšie skupiny v rámci SPP, a do istej miery i výroby mlieka, masla a tabaku. Ostatné poľnohospodárske skupiny reforma nezasiahla.

Ciele tejto reformy boli naplnené, EU mohla uskutočniť liberalizačné kroky bez značného zásahu do systému podpory farmárov a podarilo sa jej znížiť zásoby obilnín. Reformné snahy boli v tej dobe podporené aj rastúcim dopytom po obilninách, čím sa zvýšil aj ich vývoz z európskych zemí.

### **Agenda 2000**

Napriek úspechom, ktoré priniesla reforma z roku 1992, priniesol ekonomický vývoj ďalšie problémy, ktoré si vyžiadali znovu nastoliť otázku efektívnosti fungovania SPP. Hlavnými dôvodmi prijatia Agendy 2000 spočívali v neustálej snahe EU o zníženie rozpočtových prostriedkov na financovanie SPP. Od roku 1998 EU zavádza princíp tzv. rozpočtovej disciplíny, ktorá zakazuje, aby výdaje SPP presahovali 74% rastu HNP EU<sup>26</sup>. Vysoké ceny poľnohospodárskych produktov na európskom trhu prinášajú riziko destabilizácie poľnohospodárskeho trhu po zavedení liberalizačných krokov prijatých v rámci jednaní GATT, trh bolo teda potrebné liberalizovať a priblížiť tak ceny na domácom trhu svetovým cenám. Ďalší dôvod priniesla potreba podpory udržateľného rozvoja a ochrany životného prostredia i v oblasti poľnohospodárstva zakotvená v Amsterdamskej zmluve z roku 1997. Významným faktorom bolo plánované rozšírenie EU o 10 krajín strednej a východnej Európy. Pre väčšinu krajín žiadajúcich o členstvo v EU predstavovalo poľnohospodárstvo významný sektor ekonomiky, či už z hľadiska podielu na tvorbe HDP (v priemere až 7 % oproti 1,5 % v EU) alebo z hľadiska počtu obyvateľstva aktívne pracujúcim v poľnohospodárstve (podiel činí 22 % oproti 5 % v EU).<sup>27</sup> Úroveň poľnohospodárstva v novopristupujúcich krajinách bola na nižšej úrovni, ceny ich poľnohospodárskych komodít boli podstatne nižšie než ceny na vnútornom trhu a ich prístup by teda mohol ohroziť západných producentov.

---

<sup>26</sup> PEZAROS, P. : The Agenda 2000 CAP reform agreement in the light of the future EU enlargement , str.2, Dostupné z: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/NISPAcee/UNPAN007556.pdf>.

<sup>27</sup> Dtto.

EU si v rámci Agendy 2000 vytýčila tieto hlavné ciele:

- zvýšiť konkurencieschopnosť na domácom i zahraničnom trhu,
- znížiť nákladnú a nepredajnú nadbytočnú produkciu bez zásahu do príjmov farmárov,
- klásť väčší dôraz na bezpečnosť potravín a ochranu životného prostredia,
- podporovať rozvoj vidieka v rámci poľnohospodárskeho rozpočtu,
- prijať nových členov EU v rámci daného rozpočtu a ostatných obmedzení.<sup>28</sup>

Ako hlavné kroky v dosiahnutí týchto cieľov EU stanovila ďalšie pokračovanie v približovaní domácich cien k cenám svetovým prostredníctvom znižovania intervenčných cien a v systéme podpor poskytovaných priamymi platbami. Agenda 2000 ďalej stanovila rozpočtový rámec na obdobie rokov 2000 až 2006 pre SPP a regionálnu politiku, ktoré dohromady pohlcujú až 85 % rozpočtu EU. Do aktivít SPP bola zahrnutá aj takzvaná „politika rozvoja vidieka“ v rámci ktorej Agenda navrhovala, aby prostriedky SPP – cenové dotácie, opatrenia a priame platby – boli využívané nielen na podporu poľnohospodárstva ale aj na celkový rozvoj vidieka. Navrhované opatrenia sa týkali regiónov, ktoré čelia štrukturálnym problémom alebo ich rozvoj stagnuje. Politika rozvoja vidieka má byť založená na princípe subsidiarity a princípe spolufinancovania a tieto opatrenia by mali byť zavedené na národnej úrovni.<sup>29</sup>

### **Reforma z roku 2003**

Len 3 roky po uvedení Agendy 2000 do praxe zažíva SPP ďalšiu reformu. Ministri poľnohospodárstva členských zemí EU prijali opatrenie smerujúce k radikálnym zmenám v systéme podpor pre farmárov. EU umožnila poľnohospodárom prispôbiť objem ich produkcie potrebám trhu, čím sa obracia pozornosť i na konečných spotrebiteľov. Tento krok predstavuje aj zmenu v systéme subvencií. Finančná podpora farmárov totiž bude závisieť len od objemu produkcie.

---

<sup>28</sup> Dtto.

<sup>29</sup> European Commission : The common agricultural policy – A policy evolving with times, Dostupné z : [http://ec.europa.eu/agriculture/publi/review99/08\\_09\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/agriculture/publi/review99/08_09_en.pdf).

Nadprodukcii sa má zamedziť prostredníctvom poskytovania dotácii len po splnení kombinácie presne stanovených podmienok s jasne stanovenými limitmi. Dotácie budú taktiež podmienené dodržovaním krížového plnenia (cross-compliance), teda podporovaním zásad ochrany životného prostredia v poľnohospodárstve, zásad bezpečnosti potravín a vhodných podmienok pre život zvierat. Týmto sa Európa obracia smerom k poľnohospodárstvu priaznivému voči životnému prostrediu a k politike udržateľného rozvoja. Znižovaním priamych platieb veľkým farmárom vzniknú prostriedky pre financovanie programov zameraných na podporu vyššie spomínaných zásad a rozvoja vidieka. Reforma zavádza aj mechanizmus finančnej disciplíny k zaisteniu dodržania fixného rozpočtu na obdobie rokov 2007 až 2013.<sup>30</sup>

### **Piliere financovania SPP<sup>31</sup>**

Čo sa týka financovania SPP realizovaného prostredníctvom fondu EAGGF, vytýčila reforma 2 piliere poľnohospodárskych výdajov:

- 1. pilier** – priame platby pre farmárov postupne nahradzované individuálnymi platbami farmárom, ktoré nebudú určované podľa výšky produkcie ale na základe výšky dotácie získaných v rokoch 2000 až 2002. Ďalšie prvky predstavujú dotácie určované podľa trhu, taktiež odkupovanie nespotrebovanej produkcie do intervenčných skladov, určovanie hraníc možnej nadbytočnej produkcie a exportné dotácie financované záručným oddelením fondu EAGGF.
- 2. pilier** – opatrenia na podporu rozvoja vidieka a udržateľného rozvoja, zavedenie systému povinného znižovania priamych platieb pre veľké farmy, vďaka ktorému sa získajú prostriedky na financovanie programov rozvoja vidieka. Tento pilier bude financovaný usmerňovacím oddelením fondu EAGGF.

V súčasnej dobe sa je otázka ďalších reforiem SPP veľmi často diskutovaná. Ďalšie reformy sa týkajú odstránenia zastaraných produkčných kvót a poskytovania špecifických

---

<sup>30</sup> Reformy Spoločné zemědělské politiky, Dostupné z : <http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>.

<sup>31</sup> European Commission, The common agricultural policy – A policy evolving with times, Dostupné z : [http://ec.europa.eu/agriculture/publi/review99/08\\_09\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/agriculture/publi/review99/08_09_en.pdf).

výnimiek poskytovaných členským krajinám. Všetkých 25 krajín EU sa zhodlo na nevyhnutnosti opätovného prehodnotenia SPP v roku 2008. V rokoch 2004 až 2007 prebiehali rokovania medzi členskými štátmi, ktoré sa týkali reforiem trhu s vínom, navrhovaného zavedenia jednotnej Spoločnej trhovej organizácie, schémy podpory pre energetické plodiny pre všetky členské krajiny a reformy spoločnej organizácie trhu s ovocím a zeleninou.<sup>32</sup>

## **2.2 Postoj Francúzska k Spoločnej poľnohospodárskej politike od počiatku jej vzniku po súčasnosť**

Veľký význam poľnohospodárstva pre francúzsku ekonomiku viedol k neustálym názorovým rozporom Francúzska a ostatných krajín EHS pri riešení spoločnej budúcnosti poľnohospodárskeho trhu. Francúzske poľnohospodárstvo je jedno z najväčších a najrozvinutejších nielen v Európe, ale na celom svete a jeho postavenie tak dávalo Francúzsku pozíciu silného hráča pri vyjednávaní podmienok fungovania SPP a postupnej liberalizácii trhu s týmito komoditami.

Hlavný tlak na ustanovenie spoločného trhu a politiky v oblasti poľnohospodárstva vyvíjalo pri vzniku SPP práve Francúzsko. V tej dobe stálo Francúzsko na čele poľnohospodárskych producentov v krajinách EHS a z obavy zo straty konkurencieschopnosti vlastných poľnohospodárov v prípade liberalizácie trhu s týmito produktmi bolo hlavným zástancom protekcionistickej politiky a zavedenia intervenčných opatrení. Francúzsko plánovalo po vzniku spoločného trhu chráneného od zahraničnej konkurencie vyvážať svoju prebytky poľnohospodárskej produkcie na trhy svojich obchodných partnerov v rámci spoločného trhu EHS. Podobné politické záujmy ale malo v tej dobe i Taliansko a Holandsko. Ich spoločným záujmom bolo vybudovať vysoko konkurenčné poľnohospodárstvo orientované na vývoz. Opačný pohľad malo naopak Nemecko presadzujúce vytvorenie spoločného trhu s voľným pohybom poľnohospodárskych produktov. Západná časť Nemecka stratila po vzniku

---

<sup>32</sup> Spoločná poľnohospodárska politika, Euractiv, Dostupné z : [http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam\\_liniek/cap---teda-spolocna-polnohospodarska-politika](http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/cap---teda-spolocna-polnohospodarska-politika).



Nemeckej demokratickej republiky (NDR) prístup k úrodným obilným poliam a bola nútená dovážať obilie zo zahraničia, kde ale ceny tejto komodity boli nižšie než na francúzskom trhu. Vytvorenie spoločného trhu a zavedenie vysokých dovozných ciel by teda pre Nemecko znamenalo podstatné zvýšenie cien nakupovaného obilia a Nemecko by bolo nútené obilie dovážať práve z Francúzska. Vznikli tak dva rozdielne pohľady na budúci vývoj spoločnej politiky v tejto oblasti, liberalistický na strane Nemecka a protekcionistický na strane Francúzska. Nemecko nakoniec súhlasilo s výslednou podobou SPP ale pod podmienkou zrušenia ciel na priemyslové výrobky.<sup>33</sup>

I v období krízy Spoločenstva v roku 1965, ktorá vznikla kvôli nezhodám okolo financovania SPP vystupovalo Francúzsko ako hlavný oponent riešených otázok. V roku 1965 totiž Komisia vypracovala návrh na riešenie financovania SPP, ktorý počítal so získavaním vlastných finančných zdrojov na financovanie SPP a to z kľuzavých dovozných dávok a ciel uvaľovaných na priemyslové výrobky. Predseda Komisie W. Hallstein navrhol ďalej aby rozhodovanie o rozpočtovom riešení prešlo do právomocí nadnárodných orgánov EHS. Proti tomuto návrhu ostro vystúpilo Francúzsko, ale aj jeho spojenci Taliansko a Holandsko. Cieľom Komisie bolo teda nielen riešenie otázky financovania SPP ale aj posilnenie právomoci nadnárodných orgánov. Vtedajší francúzsky prezident Charles De Gaulle vystúpil proti tomuto návrhu, odvolal svojich francúzskych zástupcov z orgánov spoločnosti a zahájil politiku „prázdne stoličky“, čím blokoval jednanie o týchto otázkach. Týmto krokom objasnil svoju neústupnosť. Jeho odmietavý postoj spočíval z obavy o prechod na rozhodovanie kvalifikovanou väčšinou v politických otázkach od roku 1966, ktorý bol zakotvený v Rímskej zmluve. De Gaulle ďalej zablokoval prístup Veľkej Británie do EHS z obavy, že Spoločenstvo prijme do svojich kruhov silného protihráča pre Francúzsko. Veľká Británia v tej dobe zastávala liberalizačnú politiku v oblasti poľnohospodárstva, čo bolo pre Francúzsko neprijateľné. Celý spor bol vyriešený v roku 1966 tzv. luxemburským kompromisom, v ktorom si Francúzsko presadilo svoj návrh, ktorý spočíval v tom, že v prípade ak jedna z členských krajín bude považovať riešenie otázky za kľúčovú záležitosť národného záujmu, bude otázka prejednávaná na základe jednohlasnej zhody a nie kvalifikovanou väčšinou. Tento

---

<sup>33</sup> Společná zemědělská politika Evropské unie, Dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/spolecna-zemedelska-politika-evropske/1000521/4234/>.

krok tak zastavil integrační proces v Európe na ďalších 20 rokov a Francúzsku tak priniesol možnosť vetovať ktorýkoľvek návrh, ktorý by ohrozoval francúzske poľnohospodárstvo. Otázka financovania ale nebola vyriešená ani týmto kompromisom, keďže De Gaulle úspešne blokoval návrh na financovanie z vlastných zdrojov. Financovanie teda naďalej fungovalo na princípe príspevkov jednotlivých štátov do fondu. Až po odchode De Gaulla z prezidentskej stoličky prijala Rada v roku 1970 nariadenie o vlastných zdrojoch.<sup>34</sup>

Ďalší odpor prejavilo Francúzsko v 60. rokoch kedy sa na scénu objavila prvá snaha o reformu SPP v podobe tzv. Mansholtovho plánu, ktorý navrhoval znižovanie cenovej hladiny poľnohospodárskych produktov na takú úroveň, ktorá by donútila menej produktívnych poľnohospodárov z nízkou efektívnosťou produkcie opustiť odvetvie poľnohospodárstva. Tento návrh opäť narazil na Francúzsko, ktoré malo v tej dobe stále veľký podiel obyvateľstva zamestnaného práve v tejto oblasti ekonomiky. Pre Francúzsko by to znamenalo zvýšené sociálne výdaje a výdaje na pomoc týmto poľnohospodárom na začlenenie sa do iných sfér ekonomiky. Odpor proti tomuto návrhu prejavil ale aj Nemecko.<sup>35</sup>

V období 70. rokov sa postoje Francúzska dá sa povedať zmiernili. Nastavený systém fungovania SPP prinášal postupne výhody v podobe naplňovania cieľov a základných princípov fungovania SPP. Poľnohospodársky sektor sa postupne stabilizoval, životná úroveň poľnohospodárov sa zvýšila, Európa dosahuje sebestačnosť v produkcii hlavných poľnohospodárskych komodít a i na svetovej úrovni v rámci jednaní GATT sa otázka riešenia liberalizácie trhu s poľnohospodárskymi produktmi stále odkladala kvôli citlivosti tejto otázky a kvôli nevhodnosti jednotlivých krajín liberalizovať tento trh z obavy možných dopadov pre národné trhy v prípade znižovania intervenčných opatrení a zaplavenia národných trhov lacnou produkciou z rozvojových krajín.

V 70. rokoch dokonca Francúzsko ustúpilo a povolilo prístup Veľkej Británie, Dánska a Írska do EHS v roku 1973.

---

<sup>34</sup> Společná zemědělská politika EU, Dostupné z : <http://www.euroskop.cz/40457/119969/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/vnitri-a-vnejsi-tlaky-na-reformu-szp/>.

<sup>35</sup> Reformy Společné zemědělské politiky, Euractiv, Dostupné z : <http://www.euractiv.cz/zemdstvi/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>.

V 80. rokoch sa ale začínajú objavovať negatívne dopady štedrej podpory a vysokej ochrany európskeho poľnohospodárstva v podobe vysokej nadprodukcie hlavných plodín a hlavne enormne narastajúcich výdajov na financovanie SPP, ktoré pohlcujú 2/3 celkových výdajov Spoločenstva. Fungovanie SPP podlieha tvrdej kritike nielen z oblasti vnútorných kruhov ale aj z vonku. Najväčším kritikom sa stáva USA, ktorá nakoniec presadila svoje návrhy a v rámci Uruguajského kola GATT presadzuje liberalizačné kroky v medzinárodnom obchode s poľnohospodárskymi produktmi. Francúzsko ako člen EHS, ktoré na medzinárodnej úrovni vystupuje ako jeden nadnárodný člen, muselo odstúpiť od presadzovania protekcionistickej politiky a podrobiť sa prijatým liberalizačným záverom v tomto kole jednaní.<sup>36</sup>

Na začiatku 21. storočia, keď si väčšina zemí EU uvedomuje ďalšiu nutnú potrebu reformácie SPP, sa Francúzsko stáva hlavným odporcom zmeny fungovania SPP. Francúzsko je dlhoročne hlavným príjemcom priamych podpor v poľnohospodárstve Európskej únie a tak vznikajú na ich strane veľké obavy s plánovanej reformy v roku 2003, ktorá navrhuje okrem iného znižovanie priamych platieb farmárom. Podľa národ Federácie francúzskych poľnohospodárskych odborárskych organizácií (Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles, FNSEA) by zníženie subvencií viedlo k ukončeniu poľnohospodárskej aktivity u takmer polovice francúzskych farmárov. Agenda 2000 i reforma z roku 2003 riešia rozšírenie EU o ďalších desať krajín strednej a východnej Európy, ktoré prinesie zvýšenú potrebu finančných prostriedkov na podporu týchto krajín, pre ktoré je sektor poľnohospodárstva taktiež významný v ekonomike. Reformy teda navrhujú postupné znižovanie priamych podpor farmárom, ktorý v minulosti prijímali ročne viac než 5000 Eur. Pre francúzskych farmárov by teda táto reforma priniesla pokles príjmov získaných z dotácií a mnohé poľnohospodárske podniky by boli nútené prepúšťať svojich zamestnancov.<sup>37</sup> Vtedajší francúzsky prezident Jaques Chirac sa na margo pripravovaných reforiem v roku 2003 predkladaných komisárom EU pre rezort poľnohospodárstva a rybolovu Franzom Fischerom vyjadril nasledovne : *„Neobetujem francúzsku schopnosť byť najväčším svetovým exportérom spracovaných*

---

<sup>36</sup> Spoločná zemědělská politika EU, Dostupné z : <http://www.euroskop.cz/40457/119969/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/vnitni-a-vnejsi-tlaky-na-reformu-szp/>.

<sup>37</sup> Úrad vlády Slovenskej republiky, Návrh reformy poľnohospodárskej politiky EÚ, Dostupné z : [http://government.gov.sk/aktuality\\_start.php3?id\\_ele=2861](http://government.gov.sk/aktuality_start.php3?id_ele=2861).

*poľnohospodárskych produktov a druhým najväčším svetovým exportérom poľnohospodárskych produktov so všetkým, čo to predstavuje jednak v oblasti aktivít ako aj výkonnosti a veľkosti.*"<sup>38</sup> Tento výrok dokladá odmietavý postoj francúzska k reformám a ich odhodlanie veľmi tvrdo vystupovať proti výrazným zmenám v systéme fungovania SPP.

V roku 2005 sa Francúzsko dostalo do veľkého sporu s Veľkou Britániou kvôli pripravovanému rozpočtu na roky 2007 – 2013. Veľká Británia odmietla zrušenie rabatu, teda každoročného vrátenia peňazí zo spoločného rozpočtu a Francúzsko naopak nechcelo pristúpiť na obmedzenie výdavkov na SPP. Británia argumentovala neefektívnym fungovaním SPP, z ktorej profitujú hlavne bohaté krajiny a teda aj Francúzsko. Zrušenie svojho rabatu odmietlo kvôli tomu, že považuje svoje poľnohospodárstvo za efektívne fungujúce a odmieta teda doplácať na iné krajiny. Francúzsko zase argumentovalo tým, že rabat je zastaraný a poškodzuje solidaritu v EU.<sup>39</sup>

V júni tohto roku sa Francúzsko pripravuje na predsedníctvo v EU a tak je otázka reforiem SPP často diskutovaná. Súčasný francúzsky prezident Nicolas Sarkozy pripustil možnosť, že pristúpi počas predsedníctva na radikálne reformy SPP. Verejnosť očakáva, že tento prezident bude prístupnejší v rokovaníach s EU a WTO a liberalizácii trhu. Zároveň však potvrdil, že bude naďalej zachovávať pozíciu tvrdého hráča pri vyjednávaní v rámci WTO. K tejto problematike sa Sarkozy vyjadril takto : „*Rokovania vo WTO musia byť opätovne naštartované na zdravom základe a vyjasnených cieľoch... Nemôžeme dovoliť, aby naše farmárstvo trpelo environmentálnym dumpingom, sociálnym dumpingom, fiškálnym dumpingom a menovým dumpingom.*“<sup>40</sup>

K otázkam potreby reformy sa vyjadril pozitívne, podľa jeho názoru nie je súčasná SPP schopná reagovať na potreby stanovené v pláne až do roku 2013 a preto je potrebné ju reformovať. V otázke zmeny financovania SPP navrhuje zmeniť subvencie za garantované ceny. Francúzsko by ale chcelo zachovať tradičné európske nástroje na

---

<sup>38</sup> Jaques Chirac neobetuje francúzske poľnohospodárstvo, ETREND, Citované z : <http://ekonomika.etrend.sk/11178/europska-unia/jacques-chirac-neobetuje-francuzske-polnohospodarstvo>.

<sup>39</sup> Francúzsko- britský spor o európske peniaze, Euractiv, Dostupné z : <http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/francuzsko-britsky-spor-o-europske-peniaze>.

<sup>40</sup> Sarkozy pripustil možnosť reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky, Euractiv, Citované z : <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/sarkozy-pripustil-moznost-reformy-spolocnej-polnohospodarskej-politiky>.

ochranu poľnohospodárskeho trhu, kvôli obave francúzskych farmárov zo zrušenia mechanizmov na ochranu tohto trhu.<sup>41</sup>

Je teda zrejmé, že i Francúzsko si už uvedomuje ďalšiu potrebu reforiem SPP, záleží však na tom, či politici podľahnú skôr obavám na strane vlastných poľnohospodárov alebo sa podrobia medzinárodnému tlaku a umožnia výrazne ozdravenie a oživenie fungovania poľnohospodárskeho trhu EU.

---

<sup>41</sup> Francúzsko je za zachovanie mechanizmov na ochranu farmárov, Agentúra Sita, Dostupné z : <http://www.skveleceeny.sk/?spravy/-Francuzsko-je-za-zachovanie-mechanizmov-na-ochranu-farमारov/>.

### 3. Európske a Francúzske vinárstvo

Európske vinárstvo a vína sú medzinárodne uznávané vďaka svojej bohatej histórii a excelentnej kvalite. Európska únia je najväčším svetovým producentom vína, avšak v poslednej dobe sa vyskytli problémy s obrovskou nadprodukciou, pre ktorú nemôže nájsť nové odbytkiská. Z rozpočtu EÚ je pre tento sektor vyčlenených 1,3 mld. eur ročne a až 500 mil. z nich je určených na zbavovanie sa nadprodukcie.<sup>42</sup> V EÚ existuje okolo 2,4 mil. producentov vína, vínna réva rastie na viac ako 3,6 mil. ha pôdy EÚ a výroba vína predstavuje 5 % z celkovej poľnohospodárskej výroby.<sup>43</sup> V poslednom období zaznamenali európske vína veľký prepád na zahraničných trhoch a preto je nevyhnutné čo najskôr pristúpiť k reforme tohto významného odvetvia.

Na trhu s vínom patri EÚ prvé miesto na svete. So 45 % podielom na svetových viniciach, 70 % podielom na svetovom exporte a 60 % podielom na svetovej výrobe a konzumácii vína je absolútnou svetovou jednotkou.<sup>44</sup> Traja najväčší producenti EÚ sú Francúzsko, Taliansko a Španielsko. Podiel francúzskych viníc na osadených viniciach v EÚ tvorí 27 %, čo však nie je absolútne najväčší podiel. Španielske vinice tvoria 34 %, ale podiel na hodnote európskej produkcie je len 9 % oproti 49 % v prospech Francúzska (viď tabuľka č. 2). Tento nepomer je zapríčinený rozdielnou kvalitou produkovaného vína v týchto dvoch krajinách. Výrazne kvalitnejšie Francúzske vína z oblasti Champagne, Burgundsko a Bordeaux vytvárajú oveľa väčšiu pridanú hodnotu ako španielske vína, ktoré sú prevažne nižšej kvality (stolové vína). Rozdielnosť výrobných postupov jednotlivých krajín a rôzne klimatické podmienky vytvárajú prekážky pri organizovaní spoločného trhu s vínom. Od konca 90. rokov sa na európskom trhu s vínom objavujú nové krajiny ako Austrália, USA, Argentína, Chile a Južná Afrika. Ich prístup na trh EÚ bol podmienený výsledkami v liberalizácii obchodu v rámci GATT.

---

<sup>42</sup> Europoslanci sa vyjadrili k vinárskej reforme, Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress\\_page/032-14836-344-12-50-904-20071211IPR14760-10-12-2007-2007-false/default\\_sk.htm](http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/032-14836-344-12-50-904-20071211IPR14760-10-12-2007-2007-false/default_sk.htm).

<sup>43</sup> Vinárske odvetvie potrebuje reformu, Dostupné z: [http://ec.europa.eu/slovensko/news/vinarska\\_reforma\\_sk.htm](http://ec.europa.eu/slovensko/news/vinarska_reforma_sk.htm).

<sup>44</sup> Spoločná poľnohospodárska politika Európskej Únie, Euroskop, Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/admin/gallery/18/e4749bc74a246f530be8b7221e928328.pdf>.

## Tabuľka č. 2

### Produkcia vína v EU

Krajina	Podiel na ploche osadených viníc v EU (v %)	Podiel na objeme vyprodukovaného vína v EU (v %)	Podiel na hodnote vinárskej produkcie v EU (v %)
Francúzsko	27,0	34,0	49,0
Španielsko	34,0	16,5	9,0
Taliansko	25,0	36,0	25,0
Portugalsko	7,4	4,1	4,5
Nemecko	3,0	6,0	10,0

Zdroj: Spoločná zemедělská politika Evropské unie, Ministerstvo zemědělství ČR

### 3.1. História vinárstva<sup>45</sup>

Pestovanie viniča a následná výroba vína má v Európe dlhú históriu a tradíciu. Prvé zmienky o vínnej réve a výrobe vína sú 8000 rokov staré a pochádzajú z územia súčasného Azerbajdžanu, Gruzínska a Arménska. Avšak existujú dôkazy, že počiatky konzumácie hrozna ako ovocia sa datujú až 12 tis. rokov pred Kristom, v oblasti Ženevského jazera. Je veľmi pravdepodobne, že odvtedy sa vínná réva a vinárstvo začalo šíriť do viacerých oblastí sveta.

Zaujímavým prípadom je Egypt, kde sa podľa botanikov vínná réva v prírode nenachádzala, ale stopy vinárstva siahajú až do doby 2700 rokov pred Kristom. Podľa odborníkov, bol rozkvet vinárstva v Egypte zapríčinený intenzívnym obchodným spojením medzi Egyptom a krajinami stredného východu. Hieroglyfy označujúce vinič a jeho pôvod, ktoré sa našli na starých nádobách sú podľa historikov prvou známou verziou vínnych etikiet. Ďalšou zaujímavosťou pochádzajúcou z Egypta je fakt, že víno tu okrem faraónov a vysokých cirkevných hodnostárov pili prevažne otroci, sluhovia a chudobní ľudia. Egypťania boli prvý, ktorý popísali vinárske techniky a postupy, ale až Gréci povýšili vinárstvo na umenie. Víno sa tu stalo múzou pre sochárov, maliarov filozofov a takmer pre celú oligarchiu. Réva sa pestovala prevažne na ostrovoch ako Samos či Lesbos a tiež bola dovážaná zo Stredného východu a Egypta. Spolu s gréckou

<sup>45</sup> Kapitola spracovaná podľa: CALLEC, Ch.: Víno, Velký obrazový lexikón, s. 6-15.

kultúrou sa do Európy sírilo aj vinárstvo, hlavne zásluhou Feničanov, ktorí založili mestá ako napr. Marseille, Nice, Antiby a ďalšie v oblasti južného Talianska a Sicílie.

Azda najväčší rozmach vinárstva prišiel za čias starovekého Ríma, kedy sa víno stalo obľúbeným nápojom rímskych légii dobývajúcich Európu. Práve oni sa zaslúžili o vysadenie vínnej révy v rôznych častiach Európy a tiež o oživenie obchodu s vínom, po ktorom bol stále väčší a väčší dopyt. Hlavným centrom obchodu s vínom bol v tomto období jednoznačne Rím, produkcia a konzumácia tohto napoja sa tu tešila veľkej podpore. Zlatý vek vinárstva v týchto oblastiach sa skončil spolu s rozpadom Rímskej ríše, ktorá neodolala nájazdom germánskych barbarov a Arabov. Prevažná väčšina európskeho vinárstva bola zničená a moslimská nadvláda prijímala rôzne opatrenia proti vinárstvu.

V ďalšom období sa Európa stala dejiskom mnohých vojenských konfliktov a obchod s vínom v tejto napätej atmosfére výrazne poklesol. Európske vinárstvo od úplného zániku zachránila katolícka cirkev, ktorá pod zámenkou „víno = krv Kristova“ vysádzala vinice po celej Európe.

V stredoveku sa pestovanie révy rozvíjalo v rôznych častiach Francúzska a Nemecka, hlavne zásluhou tamojších mníchov. Vo Francúzsku sa obchod rozvíjal v okolí riek Seina a Rýn a postupne sa presúval na juh do oblasti Bergerac a Bordeaux. Obrovský dopyt po víne v týchto oblastiach podporoval vznik nových viníc, ale vojna medzi Anglickom a Francúzskom na prelome 13. a 14. storočia zanechala mnohé z nich zničené a opäť spôsobila vinársky útlm. V Nemecku zase prekvital obchod s rýnskymi vínami a centrom obchodu sa stal Kolín nad Rýnom. Nemecké vína boli predovšetkým biele a tak nepredstavovali vážnejšiu konkurenciu pre tie francúzske. Najvážnejšie hrozby pre nemecké vinárstvo predstavoval rýchly rozvoj pivovarníctva a náboženské vojny, ktoré vyústili do stagnujúceho dopytu a následného prepadu nemeckých vín na konci 17.storočia.

Postupne sa víno začalo vyrábať aj v Španielsku a Portugalsku. Tieto vína boli cenené hlavne v Anglicku, ktoré kvôli nevýhodným obchodným podmienkam po ukončení Francúzsko – Holandskej vojny (1678) zanevrela na francúzske vína. Je ironické, že najvážnejšiu konkurenciu pre víno v tomto období nepredstavovali ostatné



alkoholické nápoje vyrábané v tej dobe (gin, whisky, rum apod.), ale povzbudzujúce nápoje ako je káva, čaj a čokoláda.

Niektorí vinári začali napodobňovať vína vysokej kvality, lenže tie zďaleka nedosahovali úrovne originálu. Začiatkom 18.st. vinári z Bordeaux spolu s Angličanmi zaviedli prvú oficiálnu právnu ochranu pôvodu vína. Prvá klasifikácia oddelila lepšie vína pod názvom *vins fins*, pochádzajúce z vymedzených oblastí tzv. *terroires délimités* od tých menej kvalitných. Ďalším faktorom určujúcim kvalitu vína bolo jeho vyzrievanie a skladovanie v drevených sudoch.

Spolu s príchodom priemyselnej revolúcie v 19. storočí prišiel aj boom v konzumácii vína. Už ho nepili len majetnejšie vrstvy holdujúce drahým vínam z Burgundska, Champagne, alebo Bordeaux, ale aj nižšie vrstvy zamerane na konzumáciu lacnejších vín z údolia Loiry a oblasti Bordeaux. Lenže koncom 19. storočia postihla Európu pohroma v podobe Vošky viničovej, ktorá zničila takmer všetky európske vinice. Jedinou záchranou bolo zistenie, že americká réva je proti voške imúnna a tak sa začalo s krížením týchto dvoch druhov. Napriek záchrane niektorých viníc sa rozloha európskeho vinohradu nikdy neobnovila na pôvodnú úroveň. V 20. storočí vďaka novým poznatkom v oblasti vedy a techniky a následnej rýchlej mechanizácii výroba vína a jeho kvalita vzrastali.

### **3.2. Spoločná organizácia trhu s vínom v Európskej únii**

Prvá spoločná organizácia trhu (SOT) s vínom bola zavedená v roku 1970 a odvtedy niekoľko krát reformovaná. Svojím rozsahom patri medzi najkomplexnejšie SOT v rámci SPP. Zamiera sa na opatrenia v rámci cien, produkcie, intervencií ale aj v oblasti enologických postupov používaných pri výrobe. Medzi najdôležitejšie problémy európskeho trhu s vínom v súčasnosti patria: previs ponuky nad dopytom, nefungujúce intervencie, nízka konkurencieschopnosť európskych vín, slabá orientácia na spotrebiteľa.

Spočiatku bola spoločná organizácia trhu s vínom veľmi liberálna, bez akýchkoľvek obmedzení pre vysádzanie vinohradov a veľmi malými možnosťami na ovplyvnenie cieľových trhov. Liberálny postoj v oblasti vysádzania, dával podnet

vinohradníkom k zvyšovaniu produkcie, čo následne vytvorilo obrovské prebytky vína a vážne štrukturálne problémy v sektore. Od roku 1978 sa začali viac uplatňovať obmedzenia pre vysádzanie a destilovanie prebytkov. Koncom 80. rokov sa zaviedli motivačné opatrenia v podobe finančnej náhrady pre vinohradníkov, ktorí čiastočne, alebo úplne ukončia produkciu vína. Začiatkom 90. rokov sa aj vďaka liberalizačným krokom v rámci GATT na trhu s vínom začínajú presadzovať tzv. nove vinárske krajiny (Austrália, USA, Chile, Južná Afrika, atď.)

Súčasná podoba SOT s vínom vznikla 29. apríla 2008, kedy Rada ministrov EÚ formálne prijala reformu, ktorá má zabezpečiť rozsiahlu reorganizáciu spoločného trhu s vínom. Dátum účinnosti bol stanovený na 1. augusta 2008.

Základne body tejto reformy sú nasledovné:<sup>46</sup>

**1. V oblasti regulácie ponuky vína:**

- zrušiť zákaz na výsadbu nových viníc do konca roku 2015 (zákaz bol zameraný na zníženie produkcie nekvalitného vína),
- zaviesť jednotnú platbu vinohradníkom, ktorý dobrovoľne vyklúčujú časť svojich vinohradov (členské štáty, alebo EU majú za určitých podmienok pravo zastaviť klčovanie),
- zjednodušiť pravidla pre označovanie vín.

**2. V oblasti podpory kvality vína:**

- znížiť maximálnu možnú mieru prisládzania vín s možnosťou požiadania výnimky z klimatických dôvodov,
- presmerovať vnútroštátne finančné prostriedky na propagáciu v tretích krajinách, inováciu a modernizáciu.

**3. V oblasti regulácie trhu:**

- odstrániť intervenčné opatrenia na trhu a lepšie využívať financie z rozpočtu, aby sa zvýšila konkurencieschopnosť európskych vín, odstrániť z trhu nekonkurenčné víno a menej konkurencieschopným vinárom umožniť alternatívne využitie ich pôdy,

---

<sup>46</sup> CAP reform: Council formally adopts wine reform which will boost competitiveness of European wines, Dostupné z: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/656&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

- postupne odstraňovať dotácie na krízovú destiláciu a destiláciu konzumného liehu. Tieto dotácie boli prideľované tým vinárom, ktorý uprednostňovali výrobu priemyselného alkoholu pred vínom.

#### 4. V oblasti rozvoja vidieka:

- zabezpečiť ochranu životného prostredia vo vinárskych regiónoch, udržiavať kultúrny ráz krajiny,
- Rozvíjať vidiek prostredníctvom podpory pre začínajúcich mladých vinohradníkov, podporovať odborné vzdelávanie, predčasný odchod do dôchodku a organizácie producentov.

### 3.3. Súčasná situácia francúzskeho vinárstva

V 20. storočí sa francúzsky vinári zamerali na zvýšenie kvality svojich produktov tým, že znižovali produkciu a kládli dôraz na pôvod vína. V roku 2006 bolo až 80 % francúzskej ponuky prezentovanej s dôrazom na geografické určenie pôvodu. Lenže v súčasnosti sa ukazuje, že trh sa skôr orientuje na odrodu vína ako na jeho geograficky pôvod.

Obrovská diverzita francúzskych vín priniesla s postupom času zmätok v označovaní vín a hlavne ich kvality. V súčasnosti sa vo Francúzsku používa klasifikácia vína so štyrmi hlavnými kategóriami (od najnižšej po najvyššiu kvalitu): *stolové vína* (Vins de Table), *krajové vína* (Vin de Pays), *oblastne vymedzené vína vyššej kvality* (Vin Delimité de Qualité Supérieure (VDQS) a *vína s overeným označením pôvodu*, (Appellation d'Origine Contrôlée, AOC). Najznámejšie vinárske regióny ako Bourgogne či Bordeaux používajú ešte označenie *Premier* alebo *Grand Cru* pre najkvalitnejšie produkty.<sup>47</sup>

V roku 2006 existovalo vo Francúzsku 450 oblastí AOC a 140 oblastí s produkciou stolových vín.<sup>48</sup> Kvôli tejto rozmanitosti produkcie a chaosu v označovaní pôvodu vína je ponuka francúzskych vín veľmi ťažko čitateľná pre bežného francúzskeho ale i zahraničného konzumenta. Väčšina z tzv. netradičných konzumentov vína sa

<sup>47</sup> CALLEC, Ch.: Víno, Velký obrazový lexikón, s.85-86.

<sup>48</sup> POMEL, B. : Reussir l'avenir de la viticulture de la France. Dostupné z : [http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/rapport\\_pomel\\_mars2006.pdf](http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/rapport_pomel_mars2006.pdf)

orientuje na produkty silne podporované marketingom a na 6 hlavných odrôd vínnej révy: Merlot, Cabernet-Sauvignon, Syrah, Pinot, Sauvignon a Chardonnay.<sup>49</sup>

### **3.3.1. Pozitíva francúzskeho vinárstva**

Francúzsko naďalej ostáva svetovou jednotkou v konzumácii vína na vnútroštátnom trhu. Vnútoraná konzumácia predstavovala v roku 2006 33 mil. hektolitrov vína. Vína z produkcie tzv. nových vinárskych krajín predstavujú len 0,19 % z celkového predaja vína vo Francúzsku a ich zastúpenie vo francúzskych vinárňach a reštauráciách je takmer zanedbateľné.<sup>50</sup>

Francúzske vinohradníctvo prešlo za posledných 25 rokov rozsiahlou renováciou. Renovovaná bola takmer štvrtina vinohradov a väčšina z nich prispôsobila svoju produkciu požiadavkám dopytu. Ponuka francúzskych vín je značne diverzifikovaná a preto majú tieto vína vysoký potenciál uplatniť sa tak na trhu zo základnými, malo kvalitnými vinami ako aj na trhu s tými a vysokokvalitnými.

V neposlednom rade Francúzske vinohradníctvo vytvára mnoho pozitívnych externalít. Vinohradníctvo zahŕňa okolo 110 tis. poľnohospodárskych jednotiek, ktoré využívajú cca. 180 tis. UTA a ďalších 50 tis. UTA pochádzajúcich z pridružených odvetví. Z hľadiska štruktúry poľnohospodárstva je význam vinohradníctva tiež obrovský, pretože vinohrady sú väčšinou situované na pôdach, pre ktoré žiadne iné alternatívne využitie neexistuje.<sup>51</sup>

### **3.3.2 Zahraničný obchod s francúzskymi vínami<sup>52</sup>**

V roku 2005 bola celková francúzska produkcia vína (zahŕňajúc šťavu aj mušt) 53,2 mil. hektolitrov, z toho 23,7 hektolitrov predstavovali vína z oblastí AOC. Konzumácia vína ma vo Francúzsku klesajúci trend. Celková konzumácia klesla z 43 mil. hektolitrov v roku 1980 na 33 mil. hektolitrov v roku 2004, hlavne kvôli poklesu záujmu o menej kvalitné vína (viď graf č. 5).

---

<sup>49</sup> POMEL, B. : Reussir l'avenir de la viticulture de la France. Dostupné z : [http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/rapport\\_pomel\\_mars2006.pdf](http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/rapport_pomel_mars2006.pdf)

<sup>50</sup> Dtto.

<sup>51</sup> Dtto.

<sup>52</sup> Zpracované podľa : Les vins, L'agriculture, nouveaux défis, Insee, s.278.

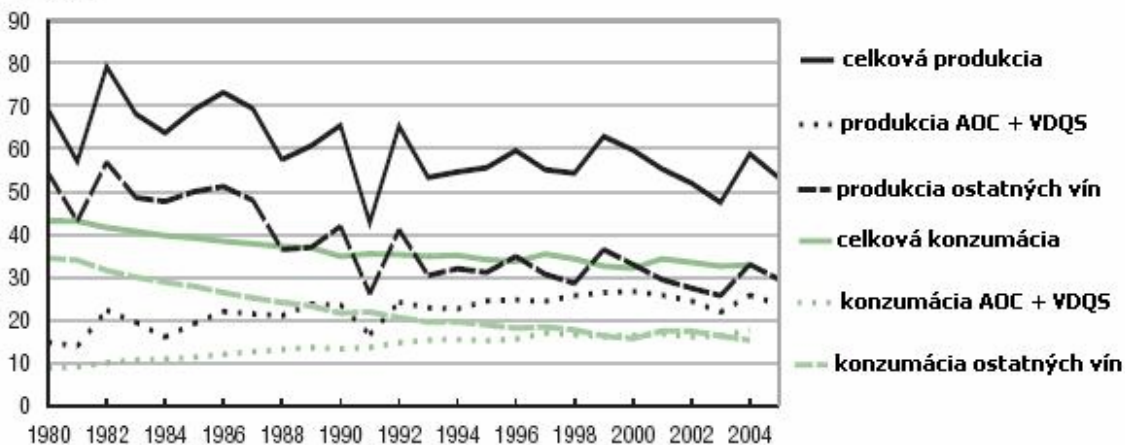
Z celkovej produkcie vína v roku 2005 bolo 26% (13,85 mil. hl) určených na export, čo predstavovalo hodnotu takmer 5,6 mld. eur. Objem francúzskeho vína exportovaného na trh EÚ v priebehu rokov 2004 – 2005 poklesol o 5 % zatiaľ čo vývoz do tretích krajín sa za rovnaké obdobie zvýšil o 2 %. Najvýznamnejším obchodným partnerom Francúzska v obchode s vínom je Veľká Británia, ktorá si drží prvenstvo tak v objeme (takmer 3 mld. hl v roku 2005) ako i v hodnote (1,2 mld. eur) importovaného vína z Francúzska.

Import vína do Francúzska predstavoval v roku 2005 objem 5,5 mil. hl, čo oproti roku 2004 znamenalo mierny pokles o 3 %. Import vína zo Španielska, Talianska a Portugalska predstavuje viac ako 80 % z celkového dovozu. Vína z krajín nových producentov predstavujú asi 10 % celkového importu.

### Graf č. 5

Vývoj produkcie a konzumácie vína vo Francúzsku

v mil. hl



Zdroj: Douanes, Agreste pour les prévisions de 2005-2006

### 3.3.2 Hlavné ciele reformy francúzskeho vinárstva z roku 2006<sup>53</sup>

Jedným z najdôležitejších cieľov je prispôsobenie ponuky potrebám konzumentov. V konečnom dôsledku to znamená, že je potrebné zmeniť mentalitu

<sup>53</sup> Spracované podľa : POMEL, B. : Reussir l'avenir de la viticulture de la France. Dostupné z : [http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/rapport\\_pomel\\_mars2006.pdf](http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/rapport_pomel_mars2006.pdf)

a zvyky producentov, výrobné procesy a spôsob zavádzania produktov na trh. Bude potrebné zamerať sa na dve odlišné skupiny konzumentov: prvá zahŕňa konzumentov preferujúcich kvalitné, značkové vína s bohatou históriou a tradíciou; druhá, čoraz početnejšia skupina obľubuje sladšie, ovocnejšie a menej alkoholické vína.

Ďalším nepríjemným faktom je strata postavenia francúzskych vín na svetových trhoch a to napriek stúpajúcej konzumácii vo svete. Je teda potrebné zvýšiť export, hlavne kvalitných vinárskych produktov a umiestňovať ich na trhy nových potenciálnych konzumentov z radov rozvíjajúcich sa krajín.

Ochrane známky kvality, ktoré mali garantovať vysokú kvalitu produkovaných vín sa z postupom času stali veľmi zložité a neprehľadné, čo malo za následok fragmentáciu produkcie a vinárskych podnikov, neprehľadnosť etikiet označujúcich charakteristiku vín a v konečnom dôsledku to znamenalo zníženie kvality pre spotrebiteľa. Preto je potrebné prispôbiť a zjednodušiť označovanie vín, nájsť správny pomer cena/kvalita vína, a tiež udržiavať kvalitu vína z roka na rok, aby sa francúzske vína mohli stať viac konkurencieschopnými.

Taktiež je nutné podporiť inovačné myšlienky, pretože súčasná politika je až priveľmi regulatívna a protekcionistická, čo má negatívny vplyv na produkciu. V oblasti rozdelenia práce a vinárskeho know-how bude potrebné rozdeliť kompetencie medzi tých, ktorí vedia pestovať vínnu révu, tých ktorí vedia vyrábať víno a tých, ktorí ho budú predávať. Ďalej bude dôležité vypracovať politiku, ktorá bude podporovať najkvalitnejšie vinohrady s najlepšimi prírodnými podmienkami a postupne znižovať počet tých, ktoré nemajú predpoklady na dosiahnutie určitej úrovne kvality.

Medzi externé ciele reformy vinárskeho sektora môžeme zaradiť ochranu vidieckej krajiny, rozvoj agroturizmu a rôzne súvisiace ekonomické aktivity. Ďalej sa treba sústrediť na propagáciu striedmosti v pití alkoholu a nutričných hodnôt tohto napoja. Je tiež potrebné vziať do úvahy aj sociálny charakter vinárstva, keďže v niektorých oblastiach kde neexistuje náhradná možnosť využitia pôdy je to jediná ekonomická aktivita pre lokálnu populáciu.

V oblasti administratívy a organizácie francúzskeho vinárstva bolo navrhnuté vytvoriť desať vinohradníckych regiónov, ktoré majú pomáhať pri riadení trhu a propagácii vinárskych produktov. Taktiež bude potrebné pristúpiť k upraveniu

právomocí a funkcií dvoch organizácii podporujúcich francúzske vinárstvo. Jedna sa o Francúzsky inštitút pre kvalitu (Institut National de l'Origine et de la qualité, INAO) a Interprofesný úrad pre ovocie, zeleninu, víno a záhradníctvo (Office National Interprofessionnel des Fruits, des Légumes, des Vins et de l'Horticulture, VINIFLHOR), ktoré podporujú ekonomické aktivity nielen vinárskeho sektoru. Problémom je nesprávne prerozdelenie funkcií medzi tieto dve organizácie. INAO svojou funkciou zasahuje do ekonomického riadenia celého vinárskeho sektoru, ako aj do produkčných obmedzení a práv na vysádzanie. Takto orientovaná organizácia nemôže fungovať efektívne a preto by sa podľa reformy mala zamerať viac na kontrolu kvality a pôvodu produktov. VINIFLHOR by mal byť zodpovedný za ekonomické riadenie celého sektoru. To zahŕňa implementáciu komunitárnych rozhodnutí a nariadení, redistribúciu štátnych dotácií, rozhodovanie o právach na vysádzanie nových viníc a tiež ochranu vidieka.

## Záver

V úvode bakalárskej práce som si stanovil za cieľ priblížiť vývoj a zmeny vo francúzskom poľnohospodárstve za posledných 50 rokov a tiež súčasnú situáciu vo francúzskom i európskom vinárstve. V nasledujúcich riadkoch by som chcel zhodnotiť splnenie tohto cieľa a popísať zistené skutočnosti.

Prvá časť zaoberajúca sa zmenami v štruktúre francúzskeho poľnohospodárstva dokázala, že rozsiahla profesionalizácia a modernizácia francúzskeho poľnohospodárstva mala za následok zníženie počtu pracovných miest v tomto odvetví, avšak výnosy poľnohospodárov sa neustále zvyšovali. Môžeme teda tvrdiť, že reformy mali v konečnom dôsledku viac pozitívnych ako negatívnych dopadov.

Poľnohospodárska politika Francúzska ako aj samotné poľnohospodárstvo tejto krajiny patria medzi priority každej francúzskej vlády, bez ohľadu na politickú príslušnosť. Francúzska poľnohospodárska politika sa vyznačuje tvrdým a odmietavým prístupom k európskej i svetovej liberalizácii obchodu s poľnohospodárskymi produktmi, čo je dané nesmiernym významom tohto odvetvia pre národnú ekonomiku.

S postupom času sa ukázalo, že smerovanie spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ nie je v súlade s vytýčenými cieľmi. Z druhej časti bakalárskej práce vyplýva, že dotácie pre poľnohospodárov síce zvyšovali ich príjmy a životnú úroveň, avšak pridelovanie niektorých dotácií bolo zle nastavené, čo spôsobilo obrovskú nadprodukciu u väčšiny poľnohospodárskych produktov. Následné opatrenia na „vyčistenie“ trhu od týchto prebytkov si vyžadovalo stále väčšiu finančnú podporu z rozpočtu EÚ.

Tretia časť zameraná na francúzske a európske vinárstvo odhalila súčasné problémy tohto významného odvetvia. Je zrejmé, že pokiaľ sa francúzske vinárstvo neprispôsobí aktuálnym svetovým trendom, nebude schopné konkurovať novým rozvíjajúcim sa vinárskym regiónom. Súčasnú francúzske vinárstvo už nemôže byť postavené „len“ na jeho bohatej tradícii, kultúre a vysokej kvalite produktov. Musí sa čoraz viac upriamiť na konečného spotrebiteľa, skúmať súčasné trendy v konzumácii tohto nápoja a podľa toho prispôbiť svoju produkciu.

Pod taktovkou prezidenta Sarkozyho si aj Francúzsko začína uvedomovať potrebu prispôbiť svoj poľnohospodársky sektor svetovým liberalizačným trendom.



Francúzsko sa v období od 1. júna 2008 – december 2008 ujme predsedníctva EÚ, čím bude mať možnosť presadiť svoje návrhy na zmeny vo fungovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky a tiež v celkovom smerovaní Európskej únie.

## Zoznam použitej literatúry

### Knižné zdroje:

- Insee : L'agriculture nouveaux défis. Édition 2007, Paris. ISBN 978-2-11-068403-5.
- CALLEC, Ch.: Víno, Velký obrazový lexikón, 3. vyd. : Rebo Productions CZ, 2007. ISBN 978-80-7234-889-3.
- CIHELKOVÁ E., JAKŠ J. a kol. : Európska integrácia – Európska únia : Oeconomica, Praha 2004. ISBN 80-245-0854-0.
- GUIHARD, V. : Amélioration de l'excédent mais perte de part globale de marché, Le commerce extérieur industriel de la France 1980-1996 - Points forts, points faibles, marchés lointains et entreprises. Synthèses n° 12-13. Insee, november 1997.
- THOMAS, G. : Les échanges agroalimentaire de 1992 à 2002. Économie et statistique n° 390. Insee, 2005.

### Internetové zdroje:

- CAP reform: Council formally adopts wine reform which will boost competitiveness of European wines. Dostupné z:  
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/656&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.
- European Commission : The common agricultural policy – A policy evolving with times. Dostupné z : [http://ec.europa.eu/agriculture/publi/review99/08\\_09\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/agriculture/publi/review99/08_09_en.pdf).
- Europoslanci sa vyjadrili k vinárskej reforme. Dostupné z:  
[http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress\\_page/032-14836-344-12-50-904-20071211IPR14760-10-12-2007-2007-false/default\\_sk.htm](http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/032-14836-344-12-50-904-20071211IPR14760-10-12-2007-2007-false/default_sk.htm).
- Francúzsko- britský spor o európske peniaze. Euractiv. Dostupné z :  
<http://www.euractiv.sk/buducnost-eu/clanok/francuzsko-britsky-spor-o-europske-peniaze>.
- Francúzsko je za zachovanie mechanizmov na ochranu farmárov. Agentúra Sita. Dostupné z :  
<http://www.skvele ceny.sk/?spravy/-Francuzsko-je-za-zachovanie-mechanizmov-na-ochranu-farmarov>.
- Jaques Chirac neobetuje francúzske poľnohospodárstvo. Etrend. Citované z :  
<http://ekonomika.etrend.sk/11178/europska-unia/jacques-chirac-neobetuje-francuzske-polnohospodarstvo>.
- PEZAROS, P. : The Agenda 2000 CAP reform agreement in the light of the future EU enlargement. United Nations Public Administration Network. Dostupné z:  
<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/NISPAcee/UNPAN007556.pdf>.

- POMEL, B. : Reussir l'avenir de la viticulture de la France. Dostupné z :  
[http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/rapport\\_pomel\\_mars2006.pdf](http://agriculture.gouv.fr/IMG/pdf/rapport_pomel_mars2006.pdf).
- Reformy Společné zemědělské politiky. Euractiv. Dostupné z:  
<http://www.euractiv.cz/zemdlstvi/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>.
- Sarkozy pripustil možnosť reformy Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Euractiv. Citované z :  
<http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/sarkozy-pripustil-moznost-reformy-spolocnej-polnohospodarskej-politiky>.
- Spoločná poľnohospodárska politika. Euractiv. Dostupné z : [http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam\\_liniek/cap---teda-spolocna-polnohospodarska-politika](http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/zoznam_liniek/cap---teda-spolocna-polnohospodarska-politika).
- Spoločná poľnohospodárska politika. EuroInfo. Dostupné z:  
<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=120>.
- Spoločná poľnohospodárska politika Európskej Únie. Euroskop. Dostupné z:  
<http://www.euroskop.cz/admin/gallery/18/e4749bc74a246f530be8b7221e928328.pdf>.
- Společná zemědělská politika Evropské unie. Businessinfo. Dostupné z :  
<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/spolecna-zemedelska-politika-evropske/1000521/4234/>.
- Společná zemědělská politika. EU Office, Česká spořitelna, a. s.. Dostupné z:  
<http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/CAP.pdf>.
- Společná zemědělská politika EU. Euroskop. Dostupné z:  
<http://www.euroskop.cz/40457/119173/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/spolecna-zemedelska-politika-obeti-vlastniho-uspechu/>.
- Společná zemědělská politika EU. Euroskop. Dostupné z:  
<http://www.euroskop.cz/40457/119969/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/vnitri-a-vnejsi-tlaky-na-reformu-szpj/>.
- Společná zemědělská politika EU, Euroskop, Dostupné z:  
<http://www.euroskop.cz/40457/119172/clanek/spolecna-zemedelska-politika-evropske-unie/fincovani-spolecne-zemedelske-politiky/>.
- Statut des exploitations agricoles. Insee. Dostupné z:  
[http://www.insee.fr/fr/ffc/chifcle\\_fiche.asp?ref\\_id=NATnon10208&tab\\_id=641](http://www.insee.fr/fr/ffc/chifcle_fiche.asp?ref_id=NATnon10208&tab_id=641).
- Utilisation du territoire et des terres arables. Insee. Dostupné z:  
[http://www.insee.fr/fr/ffc/chifcle\\_fiche.asp?ref\\_id=NATnon10206&tab\\_id=557](http://www.insee.fr/fr/ffc/chifcle_fiche.asp?ref_id=NATnon10206&tab_id=557).
- Úrad vlády Slovenskej republiky, Návrh reformy poľnohospodárskej politiky EÚ. Dostupné z :  
[http://government.gov.sk/aktuality\\_start.php?id\\_ele=2861](http://government.gov.sk/aktuality_start.php?id_ele=2861).
- Vinárske odvetvie potrebuje reformu. Dostupné z:  
[http://ec.europa.eu/slovensko/news/vinarska\\_reforma\\_sk.htm](http://ec.europa.eu/slovensko/news/vinarska_reforma_sk.htm).

## **Zoznam grafov a tabuliek**

Graf č. 1 : Usporiadanie poľnohospodárskych jednotiek podľa rozlohy PVP (s. 7).

Graf č. 2: Podiel zamestnaných v poľnohospodárstve na celkovej zamestnanosti (s. 7).

Graf č. 3: Podiel jednotlivých plodín na obrábateľných pôdach (s. 8).

Graf č. 4: Saldo zahraničného obchodu (s. 11).

Graf č. 5: Vývoj produkcie a konzumácie vína vo Francúzsku (s.37).

Tabuľka č. 1: Zahraničný obchod Francúzska (s. 13).

Tabuľka č. 2: Produkcia vína v EÚ (s. 31).